

Oslo, den 1.11.2022
-/Lars Ødegård

**Til Stortinget
v/Justiskomiteen**

**Høringsinnspill i forbindelse med behandlingen av
REPRESENTANTFORSLAG OM Å INKORPORERE FN-KONVENSJONEN OM RETTIGHETENE TIL PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE I NORSK LOVGIVNING.**

[Dokument 8:158 S \(2021-2022\)](#)

Rødt's forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fremme en sak om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne i menneskerettsloven.
2. Stortinget ber regjeringen fremme en sak om å ratifisere tilleggsprotokollene til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Norges Handikapforbund (NHF) mener, i likhet med forslagsstilleren Rødt, at inkorporering av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), må skje i menneskerettsloven, slik dette er gjort for kvinnekonvensjonen, barnekonvensjonen m.fl.

FN konvensjonen om menneskerettighetene til personer med funksjonsnedsettelse (CRPD) gir ingen nye materielle rettigheter, men konvensjonens artikler gir rammer, vilkår og mekanismer som, når de etterleves, skal gi funksjonshemmede mulighet til å oppnå samme menneskerettigheter som andre frie borgere.

NHF mener at den eneste troverdige og mest effektive måten Stortinget kan erkjenne det politiske og juridiske behovet for å styrke funksjonshemmedes menneskerettigheter gjennom økt likestilling og rettsvern, innebærer inkorporering av CRPD i «Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett».

Flertall for inkorporering i menneskerettsloven!

NHF konstaterer, slik det kommer til uttrykk i partienes valgprogrammer for inneværende stortingsperiode, at det nå er et solid flertall i Stortinget for å inkorporere CRPD i norsk lov.

NHF vil påpeke at begge regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Senterpartiet, ved Stortingets behandling av [Innst. 267 S \(2020-2021\)](#), foreslo og stemte for: «*Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven.*»

I nevnte innstilling understreker også flertallet (AP, SP og SV) «...at mangel på inkorporering av CRPD i menneskerettsloven er med på å gjøre likestillingskampen for mennesker med nedsatt funksjonsevne vanskeligere.»

NHF slutter seg fullt og helt til denne erkjennelsen fra flertallet, og konstaterer etter dette at AP, SP, SV, V, Rødt, MDG og PF gjennom valgprogram og/eller forslag og avstemming i Stortinget, tydelig har tilkjennegett sin støtte til inkorporering av CRPD i menneskerettsloven.

Det er også grunn til å understreke at Stortingsflertallet har sterk støtte i synet på hvor inkorporering bør skje, både fra relevante myndighetsorganer, fagmiljøer og sivilsamfunnsorganisasjoner.

Det er full støtte for inkorporering i menneskerettsloven fra det statlige tilsynsorganet Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO).

Likeså har Norsk institusjon for menneskerettigheter (NIM) uttalt at de mener konvensjonen kan inkorporeres i menneskerettsloven, slik de andre ikke-diskrimineringskonvensjonene allerede er innlemmet der.

Inkorporering av CRPD i menneskerettsloven er også ett av de tre hovedkravene fra 125 norske sivilsamfunnsorganisasjoner i sivilsamfunnets rapport (2019) om Norges oppfølging av sine forpliktelser etter FN konvensjonen om funksjonshemmede (CRPD).

Systematisk diskriminering og utenforskap!

NHF minner Stortinget om at det i løpet av de siste 50 år er slått solid og ettertrykkelig fast, gjennom en lang rekke offentlig utredninger, meldinger til Stortinget, forskningsrapporter og erfaringsdokumentasjon fra funksjonshemmedes organisasjoner, at funksjonshemmede i Norge er utsatt for en systematisk diskriminering som fører til et omfattende utenforskap, - manifestert på nær sagt alle samfunnsarenaer.

Som en illustrasjon på utenforskapet kan vi som noen få eksempler nevne:

Skole og utdanning:

- Om lag 80 % av grunnskolene har svært mangelfull tilgjengelighet.
- En NOVA-undersøkelse viser at 64 % av barn med fysiske funksjonsnedsettelse har grunnskole som høyeste fullførte utdanning, mot 17 % i befolkningen for øvrig.

Arbeid og sysselsetting:

- Sysselsettingsgraden for funksjonshemmede var i 2021 nede i 38 pst.
- Over 100 000 ufrivillig uføretrygdete oppgir at de ønsker å være i jobb.

Boliger og offentlige bygg:

- Kun 10-20 % av boligmassen oppfyller grunnleggende krav til fysisk tilgjengelighet.
- Kun 7 % av inngangspartiene i offentlige bygg er tilgjengelige for brukere av rullestol.

Samferdsel og utemiljø:

- Kun 10 % av bussholdeplassene langs riksveiene er universell utformet.
- Under 15 % av togstasjonene er universelt utformet.

Livskvalitet:

- Bare 40 % av funksjonshemmede ungdom var fornøyd med livet, mot 75 % for andre unge.
- Hele 70 % som har BPA, oppgir at de må nedprioritere sosialt liv fordi de tildeles for få timer.

Dette til tross for at det allerede i FNs internasjonale år for funksjonshemmede 1981, ble et tverrpolitisk mål at politikken for funksjonshemmede skulle være; «Full deltakelse og likestilling.»

Nå, 40 år etter, må vi konstatere, at selv om mye har skjedd, er fortsatt gapet mellom den funksjonshemmede og ikke-funksjonshemmede delen av befolkningen, enormt stort.

Liten erkjennelse av alvorlige og utbredte menneskerettsbrudd!

Kjersti Skarstad, statsviter og jurist med doktorgrad om funksjonshemmedes menneskerettigheter, sier i sin bok «Funksjonshemmedes menneskerettigheter, fra prinsipper til praksis»:

«En av hovedårsakene til de utbredte menneskerettighetsbrudd mot funksjonshemmede er at bruddene ikke er blitt forstått som urett, men heller som naturlig og legitim forskjellsbehandling på grunn av den funksjonshemmedes biologiske og medisinske forskjeller.»

Det er med andre ord en utbredt og manglende erkjennelse i store deler av politikk, fagmiljøer, byråkrati, forvaltning, media og allmennhet om den systematiske eksklusjonen av funksjonshemmede.

Det symptomatiske ved denne kunnskapsbristen er den manglende evnen/viljen til å innse at det er fraværet av likestillingspolitikk og virkemiddelbruk som skaper de samfunnsskapede barrierer og holdninger som fører til den omfattende, systemiske og systematisk diskriminerende praksis overfor funksjonshemmede.

Årsaken til diskriminering og utenforskap kan verken begrunnes i menneskets biologiske egenskaper, i hjelpemidlene individene må bruke, eller på annen måte individualiseres.

Diskrimineringen av funksjonshemmede er et omfattende og alvorlig samfunnsproblem som ikke kan avbøtes med tilfeldig, sporadisk velvilje og enkelttiltak.

Det er viktig å minne om kritikken flere norske tilsynsorganer og FN spesialrapportør har fremsatt overfor norske myndigheter når det gjelder den omfattende og alvorlige diskriminering av funksjonshemmede. Kritikken påpeker manglende oppfyllelse av norske forpliktelser etter CRPD, urimelig forskjellsbehandling og utstrakt eksklusjon av funksjonshemmede på samfunnets mange arenaer.

Hvorfor er det viktig å inkorporere CRPD i Menneskerettsloven?

For å oppnå likestilling for landets største minoritet må det tas nasjonale strukturelle grep, som bl.a. innebærer å gjøre endringer i lovgiving og offentlig finansiering, slik at staten og forvaltningen for øvrig, ikke lengre bidrar til å opprettholde diskriminering og utenforskap for en hel befolkningsgruppe.

I Ytringsfrihetskommisjonens nylig fremlagte rapport, påpekes det at funksjonshemmedes ytringsfrihet er truet av manglende universell utforming og manglende representasjon i medier og kultur. Kommisjonen understreker behovet for konkrete tiltak i flere sektorer for å bedre vilkårene for funksjonshemmedes ytringsfrihet.

NIM har nylig publisert en rapport hvor de bl.a. påpeker 8 særlige utfordringer for funksjonshemmedes ytringsfrihet:

- *Manglende tilgang på informasjon.*
- *Mangelfull fysisk tilgang til ytringsarenaer.*
- *Hets, trakassering og hatefulle ytringer.*
- *Selvsensur og frykt for represalier.*
- *Barrierer mot deltakelse i det politiske og offentlige liv.*
- *Utilstrekkelig personlig assistanse.*
- *Usynliggjøring og stigmatiserende medierepresentasjon.*
- *Negative holdninger mot funksjonshemmede.*

Etter NHF's mening må innskrenkingen av funksjonshemmedes ytringsfrihet som følge av bl.a. manglende tilrettelegging av informasjon og manglende tilgang til ytringsarenaene betraktes som et alvorlig menneskerettsbrudd.

Det er et demokratiunderskudd at funksjonshemmede er sterkt underrepresentert i norsk politikk, og at det ofte eksisterer hindringer som hemmer gruppens muligheter til valgdeltakelse. Dette må også betraktes som alvorlige brudd på funksjonshemmedes menneskerettigheter.

Fraværet av funksjonshemmedes muligheter for likeverdig deltakelsesmuligheter, samt utenforskapet som hindrer funksjonshemmede i å realisere sitt eget potensial i utdanning, arbeid, kultur og samfunnsliv, representerer en betydelig svekkelse av funksjonshemmedes rettsvern. Det utgjør dermed et fundamentalt og svært alvorlig brudd på funksjonshemmedes menneskerettigheter.

Menneskerettslovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

Gjennom norsk ratifikasjon av CRPD ligger det en erkjennelse om at funksjonshemmedes rettsvern må styrkes slik at de kan oppnå samme menneskerettigheter som andre borgere. Dette innebærer etter NHF's syn at konvensjonen må inkorporeres i menneskerettsloven. Å ikke inkorporere CRPD i samme lov som allerede har inkorporert Kvinnekonvensjonen og Barnekonvensjonen vil etter NHF's syn bidra sterkt til å underkjenne de alvorlige menneskerettighetsbruddene funksjonshemmede blir utsatt for.

Også erkjennelsen av at diskrimineringen funksjonshemmede utsettes for i stor grad **ikke** oppfattes som brudd på menneskerettighetene, både av offentlige og private samfunnsaktører, er ytterligere en bekreftelse på behovet for å inkorporere CRPD i menneskerettsloven.

Når kunnskapsbristen om bruddene på funksjonshemmedes menneskerettigheter materialiseres gjennom politikk, rettspleie og forvaltningspraksis, tilsier dette at forrangsregelen i menneskerettsloven § 3 (bestemmelsen om motstrid) er nødvendig for å sikre at konvensjonens intensjoner og vilkår kan oppfylles i norsk rett.

Et nødvendig paradigmeskifte!

Funksjonshemmede er landets største minoritet (15 – 20 % av befolkningen), men likevel den mest marginaliserte. Funksjonsnedsettelse oppstår nær sagt hos alle mennesker i løpet av livet, - uavhengig av kjønn, alder, etnisitet, seksualitet og sosioøkonomisk status.

Vi vil understreke behovet for et paradigmeskifte i synet på funksjonshemmede, fra å bli betraktet som syke, omsorgstrengende og passive mottakere, til likeverdige borgere med fulle rettigheter og plikter som alle andre.

Et paradigmeskifte som innebærer en erkjennelse av at funksjonshemmede ikke har spesielle behov, men de samme behov som alle andre mennesker. At politikken overfor funksjonshemmede som gruppe ikke handler om omsorgstiltak eller særbehandling, men om likeverd og likestilling.

Fordommer, negative holdninger og paternalisme må bekjempes med likestillings- og inkluderingspolitikk som bidrar til å gjøre funksjonshemmede til en naturlig del av fellesskapet, på alle samfunnsarenaer.

Det handler om å gjøre også funksjonshemmedes menneskerettigheter til norsk lov, slik det er gjort med andre diskrimineringskonvensjoner, gjennom inkorporering av CRPD i menneskerettsloven.

I forlengelsen av dette mener vi Norge bør avstå fra egne tolkningserklæringer til konvensjonens artikler, samt å ratifisere tilleggsprotokollen (individklageadgangen) til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Med vennlig hilsen

NORGES HANDIKAPFORBUND

Tove Linnea Brandvik /s
forbundsleder

Anett J. Kleven /s
fung. generalsekretær